

ורכב מאמינים

עלון שבועי מבית 'בני אמונים'

324

פרשת צו

תש"פ

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

זהירות במאה ברכות - בפרט לפניהם

"צו את אהרן ואת בניו לאמור" (ו ב)

בספר ה'יומין' (ס"ט) מובא שאמירת מאה ברכות ביום מגנה על האדם ממאה קללות הכתובות במשנה תורה. כנגד זה אף גבהו של בית המקדש היה מאה אמה.

רמז לך נתן למצא בפסוק שלפנינו: ראשי התבות "צו את אהרן ואת בניו" הם בגימטריה 'מאה'; הכהנים עובדי המקדש היו משפיעים שפע וברכה לבני ישראל, ולפיכך הוקדשה אותם התורה באופן מיוחד: "לאמור" - מאה ברכות.

יור הגב' (לר"ר רייכברג)

סגולה לבטול מחשבות זרות

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ו ב)

כתב השל"ה הקדוש:

"ומצאתי כתב יד של האלקי רבי משה קורדובירו שכתב זה לשונו: 'למדנו זמן אחד; לבטל המחשבה - יאמר פסוק זה הרבה פעמים: 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה'. ובענין פשוט שזה הזמן היה אליהו הנביא, וגרם ענותנותו של הרב לא רצה לגלות'."

בעל פה החיים הביא סגולה זו כעצה לבטול המחשבות הזרות העולות בשעת התפלה, כפי שפסק הש"ח ערוך (אורח צח א): "המתפלל צריך שיכון... ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכנותו זכה בתפלתו."

עוד הובא בשם האריז"ל שסגולה גדולה לומר לפני התפלה ולפני ברכת המזון את לשון המשנה האחרונה בפרק רביעי במסכת זבחים (מו ב, הפסוקה לפרק איהו מקומו הנאמר מדי בוקר): "לשם ששה דברים הוצב זבחה: לשם זבח, לשם זבח, לשם זבח, לשם השם, לשם אשים, לשם ריח, לשם נחוח, והחטאת והאשם - לשם חטא. אמר רבי יוסי: 'אף מי שלא היה בלבו לשם אחד מכל אלו - כשר, שהוא תנאי בית דין, שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד'."

רבי יצחק שרים מחכמי ארם צובה אמר כי אף עגית אמן בכונה כחה רב לבטל מעל האדם מחשבות זרות והרהורים העולים בעת התפלה. והביא רמז לדבר: 'אמן' בגימטריה צ"א, שעגית אמן בכונה מוציאה מן הראש את ההרהורים והמחשבות הזרות.

של"ה שער האותיות אות ל: 'אך החיים' עמ' ח; 'כף החיים' אורח צח ח; טו: 'לקוים מפרדס' מערכת אמן אג

'אמן' בלא כונה אינה עולה אף כפונחה

"וזאת תורת הפונחה הקרב אתה... ריח ניחח אפקרתה לה" (ו ב)

במקדש לא ענו 'אמן'

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ו ב)

"לא כבו הגשמים אש של עצי המערכה" (אבות ה ז).

במסכת תענית (טו ב) מובא כי במקדש לא היו עונים על הברכות 'אמן' אלא: "ברוך שם כבוד מלכותו..." ויש להבין את טעם הדבר.

באר רבי חיים מפרידבורג, אחי המהר"ל מפראג:

בהיות המקדש על מכונו, כאשר כבוד ה' נגלה בו לעין כל באמצעות הנסים שנעשו בו, היה העונה מצטרף למברך באמירת "ברוך שם כבוד מלכותו...", לפי שאף הוא ראה בחוש את "כבוד מלכותו". ואולם בזמן הגלות, כאשר כבוד ה' נסתר, המברך ממליך את בוראו, והעונה 'אמן' מסכים עמו ומחזק את דבריו מתוך אמונה פשוטה.

רבי חיים חייא מאמדור תלמיד המגיד ממזריטש הביא רמז לשוני זה מתבת 'אמן':

'אמן' בגימטריה צ"א, רמז לך שמשפיעה השכינה מבית המקדש, לאחר החורבן, יש לענות אחר הברכות 'אמן'.

ספר החיים' ספר נאליה וישועה פ"ג: 'אגרת הטיול' חלק הדרש אות ב: 'ויחם וחסד' עמ' כא

תודה על הזכות לומר 'תודה'

"אם על תודה יקריבנו" (ו ב)

"אם על תודה" - אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבויי בית האסורים וחוליה שנתרפא (רש"י).

מדוע שנתה התורה וכתבה: "אם על תודה" ולא: "אם תודה יקריבנו"?

פרש רבי שלמה קלווגר:

מי שנעשה לו גס ונצל מסכנה חייב להודות לבוראו על שגמלו כל טוב. ואולם, עקר שמחתו של הנצל אינה צריכה להיות על עצם ההצלה, אלא על כך שמוחמתה נתנה לו הזכות להודות. וזו כונת התורה: "אם על תודה" - על שנתנה לו הזכות להודות על הצלתו, אזי "יקריבנו" ויתקבל לרצון.

תוספות התורה' עמ' קנה; קסא

יסוד זה, שמוזנים על זכות ההודאה כבר הוזכר בדברי ראשונים, ואף מצינו בדבריהם הודאה מיוחדת על הזכות שנתנה לנו לענות אמן:

במסכת סוטה (מ א) מובא: "בזמן ששליח צבור אומר מוידם, העם מה הם אומרים? אמר רב: 'מוידים אנוחין לך ה' אלוקינו על שאנו מוידים לך'". והביאו התוספות (שם ד"ה על) בשם 'ספר הגרוד' (אות ד ערך דד) שכן כונת הגמרא: כיון שהחזן אומר את ברכת מוידם בשליחותו הצבור, והם עונים אחריו אמן, על כן מוידם הצבור ואומרים: 'מוידים אנוחין לך...' על שאנו מוידים לך" - על שזכינו שהחזן יאמר בשליחותנו את ברכת מוידם, ואנו נענה אחריו אמן.

אמרה שגורה היא בספרי רבותינו הראשונים (ראה ספר הישר' לר"ת שער יג: 'חובות הקבלות' שער חשבון הנפש פ"ג אפ"ט): "תפלה בלא כונה כגוף בלא נשמה". ויש לעמוד על משמעותו של מאמר זה, שלכאורה פוסל כל תפלה שנאמרה בלא כונה, והרי לב יודע מרת נפשו כמה פעמים מתפללים אנו בלא כונה.

פרש רבי חיים מוולוז'ין:

אף כי מלות התפלה נמשלו לגוף, והכונה נמשלה לנשמה' הנותנת בהן חיות, יש ערך אף לתפלה שנאמרה בלא כונה. כי כפי שיש כמה סוגי קרבתות, כך יש כמה דרגות בתפלה שנתקנה כנגדם (ברכות כו ב): תפלה בכונה עולה לרצון קרבתו הבא מן הבהמה שיש בה נפש, ואלו תפלה הנעדרת כונה דומה לקרבתו המנחה הבאה מן הדומם שאין בו נפש. שאף שדרגתה פחותה מקרבתו הבא מן החי, אין זה מונע ממנה לעלות לריח ניחוח לפני ה'.

על פי דבריו פרש רבי זליג ראובן בנגיס ראב"ד ירושלים את בקשת הנביא מישאל (הושע יד א): "ונשלמה פרים שפתינו" - התפללו בכונת הלב, כדי שתפלתכם תעלה לקרבתו פרים ולא רק כמנחת סלת.

הגר"ז מבריסק באר בזאת את שהובא בשם רבי חיים מוולוז'ין בנוגע לעגית אמן בלא כונה (קמ"ר ראש' אות כה): "ועל אמן בלא כונה אמר שלא מצא שום למוד זכות". כלומר: אף שלתפלה בלא כונה מצא רבי חיים למוד זכות כיון שהיא מתקבלת כפונחה, על עגית 'אמן' שלא נתקנה כנגד הקרבתות, לא מצא שום למוד זכות.

קמ"ר ראש' אות כב: 'לפלות ראובן' ח"א עמ' קכה; קמ"ר מלוכה' עמ' רפו

תודה הבאה מפת חובה - אינה תודה

"אם על תודה יקריבנו" (ו ב)

"אם על תודה" - אם על דבר הודאה על גס שנעשה לו, כגון יורדי הים והולכי מדבריות וחבויי בית האסורים וחוליה שנתרפא, שכתוב בהן (תהלים קז כב): 'ויזבחו זבחי תודה' (רש"י).

נחלקו הראשונים בענין קרבתו תודה שמביא מי שנעשה לו גס, כגון שגל מן הים: רש"י (כת"י, מנחות עט ב ד"ה לאחר הפרה) סובר שהוא חייב להביא קרבתו תודה, ואלו התוספות (הובא בשיטתו שם אות א) סברו שאין זו חובה אלא רשות היא ביד.

את סברת התוספות באר בעל 'שבת הלוי': הודאה אמיתית היא רק כזו שמתעורר האדם מעצמו להודות לה' על הטוב שגמלו, ולא הודאה הבאה מחמת צווי - אינה הודאה.

דרישות ושיחות שבת הלוי' - תש"ס, עמ' קטו

אז רב נסים הפלאת

ביום ראשון י"א בניסן יחול יומא דהולולא של השל"ה הקדוש. בספרו הקדוש 'שני לוחות הברית' (מסכת תמיד אות פ) הפליא בשבט מעלת עגית אמן והישועות העצומות שנתן לפעל בכת עגיתו, וכן כתב:

"בספרי המקבלים השואבים מבאר מים חיים של הזהר האריכו בסוד תבת אמן ואותיותיו. וכתבו כי העליונים והחתונות כלם תלויים במלת אמן, והוא עקר ושרש ויסוד מוסד לכל העולמות כלן. ומי שמכון לכל ברכה וברכה היוצאת מפי המברך ועונה אמן בכונה כדינו, גורם למעלה קדשה רבה מאד, ומשפיע שפע רב טוב לכל העולמות, כי הוא פותח המקור העליון מקור מים חיים, כמו שפותח המעין להשקות לכל הצרכים השקאה..."

ברכות השחר בחדוהא - מקפים בישועות.

ברכת נטילת ידים

קדוש הפעולות הגשמיות

לקראת סיום סדרת המאמרים על באור ברכת המזון ולאור בקשות שהפנו אלינו, שבים אנו לאחור כדי להשלים את החסר בבאור מצות וברכת נטילת ידים הנאמרת בבקר עם ההשפמה וטרם סעדת הפת:

ברב רחמי וחסדיו חנן אותנו הבוֹרָא יְחַבֵּר בְּזוּג מְכַשִּׁירִים מְפַלְאִים, רב תְּכִלְתִּיּוֹ, אֲשֶׁר בְּעֶזְרָתוֹ יְכוּלִים אֲנוּ לְבַצֵּעַ אֵין סוּף פְּעוּלוֹת מְרַכְבוֹת כְּפִשׁוּטוֹת, וּבְכֶךָ לְפַעֵל רַב טוֹבָה לְעַצְמָנוּ וּלְאַחֵרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

הַיִּדִים הֵן כְּלֵי הַמַּעֲשֵׂה בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּפְעוּלוֹתֵיהֶן הֵן בְּעֶקֶר גִּשְׁמִיּוֹת. מִטְרָתָנוּ בְּעִבּוּדֵת ה' הִיא לְקַדֵּשׁ אֶת הַפְּעוּלוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת, וּלְפִיכֶךָ תִּקְנֶן חֻכְמִים לְטַל אֶת הַיִּדִים וּלְטַהֲרֵן לְפָנֵי הָאֱלֹהִים, כְּדִי לְהוֹרוֹת שְׁאִין אֲנוּ אוֹכְלִים כְּדִי לְמַלֵּא תַאֲווֹת לִבְנוֹ אֲלֵא כְּדִי לְהִתְחַזֵּק וּלְצַבֵּר כֹּחַ לְעִבּוּדֵת ה' (מִן אִוִּית' סוּפָה ד ב.).

כַּעֲיֵן עֲבוּדַת הַמְּקַדֵּשׁ

צִוְּתָה הַתּוֹרָה עַל הַכֹּהֲנִים לְרַחֵץ אֶת יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם בְּמִים טְרִם עֲבוּדַת הַמְּקַדֵּשׁ, כְּכַתּוּב (שְׁמוֹת ל כ.): "בְּבָאֵם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יְרַחֲצוּ מִים וְלֹא יָמוּתוּ אוֹ בְּגִשְׁתֶּם אֶל הַמִּזְבֵּחַ לְשֵׁרֶת...". וְתִרְגַּם אֲנִיקוֹלוֹס: "יְרַחֲצוּ" - "קְדֻשׁוֹ", כְּלוֹמֵר שֶׁבְּאֲמָצְעוֹת הָרַחֲצָה מִמֵּי הַכִּיּוֹר, מְקַדֵּשׁ הַכֹּהֵן אֶת יָדָיו לְעִבּוּדָה.

מִמַּצּוֹת קְדוּשַׁת יְדֵים וְרַגְלִים שְׁנֵהֲגָה בְּזִמְן עֲבוּדַת הַמְּקַדֵּשׁ, לְמַדּוֹ חֻכְמִים אֶת מַצּוֹת נְטִילַת יְדֵים שְׁחֵרִית לְפָנֵי הַתַּפְּלָה: עִם שְׁחֵר, נַעֲשֶׂה הָאָדָם כְּבִרְיָה חַדְשָׁה וְעֲלִיוֹ הַהוֹדוֹת עַל שִׁנְכָרָא לְשִׁבְחָה אֶת ה' וּלְבָרְךָ לְשִׁמּוֹ. לְפִיכֶךָ עֲלִיוֹ הַתַּהַדְּשׁ וְלְטַל יָדָיו מִן הַכְּלִי, כְּכֵן שְׁמַקְדֵּשׁ יָדָיו מִן הַכִּיּוֹר קִדְּשׁוּ עֲבוּדָתוֹ (רַשִּׁיבֵּא, שְׁרֵית ח"א סי' קצא). אַף נְטִילַת יְדֵים לְסַעֲדָה נְדָמַת מְרַחֲצֵת הַיִּדִים שְׁנֵהֲגָה בְּמַקְדֵּשׁ, שֶׁכֵּן כַּתּוּב (תְּהִלִּים כו א.): "אַרְחִץ בְּנִקְיוֹן כְּפִי וְאֶסְבֶּבָה אֶת מִזְבִּיחַךָ ה'", וְהִרִי אֲמָרוֹ חֻכְמִים (מִקְנֵת צ א) שֶׁשְּׁלִיחָנוּ שֶׁל אָדָם דּוֹמֶה לְמִזְבֵּחַ (יְחִזְקֵאל שְׁלֹמֹה א"ח קנח א.).

ברכת נטילת ידים

כָּכָל בְּרֻכּוֹת הַמַּצּוּוֹת אֵף לְמַצּוֹת נְטִילַת הַיִּדִים תִּקְנֶן בְּרָכָה: "אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמַצּוּוֹתָיו וְצִוְּנוּ עַל נְטִילַת יְדֵים". אַף שֶׁכָּאֲמֹר אֵין זֶה מַצְוָה מִן הַתּוֹרָה, מִכָּל מְקוֹם תִּקְנֶן בְּבִרְכָה לְשׁוֹן: "וְצִוְּנוּ", שֶׁכֵּן צִוְּנוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁמֵּעַ בְּדַבְרֵי חֻכְמִים, כְּכַתּוּב (דְּבָרִים י"א): "עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרֵךְ... לֹא תִסּוֹר מִן הַדָּבָר אֲשֶׁר יֹאמַר לָךְ" (רַשִּׁיבֵּא בְּרֻכּוֹת ו ב.).

וְאִמָּנִם, אֵף עַל פִּי שְׁמַצּוֹת נְטִילַת הַיִּדִים אֵינָה חוֹבָה מִן הַתּוֹרָה, מִצְוָה לָהּ חֻכְמִים (חֲלִילֵי קו א) סִמָּךְ מִן הַפִּסְקוֹ (וּמְקָרָא טו יא): "וְכָל אֲשֶׁר יַעַב בּוֹ הִגֵּד וְיִדְּיוֹ לֹא שִׁטָּף בְּמִים... וְטָמֵא"; כִּבְיָכוֹל מַחֲלֵק הַפִּסְקוֹ לְשֵׁנֵי סוּגֵי טָמֵאִים: מִי שֶׁנִּגַּע בּוֹ זָב, וּמִי שֶׁיָּדָיו לֹא שִׁטָּף בְּמִים. הִרִי שֶׁיֵּשׁ לְטַל אֶת הַיִּדִים לְפָנֵי אֲכִילַת פֶּת.

נטילה ולא רחיצה

לְכַאֲוֶרָה יֵשׁ לְהִבִּין, מַדּוּעַ בְּחִירוֹ חֻכְמִים לְחַזֵּן בְּגוֹשֶׁחַ הַבְּרָכָה: "עַל נְטִילַת", וְלֹא: "עַל רַחֲצֵת יְדֵים", שֶׁהִלָּא זֶה לְשׁוֹן הַדּוּמָה יוֹתֵר לְלִשׁוֹן הַפִּסְקוֹ (שְׁמוֹת כ א): "וְרַחֲצוּ יְדֵיהֶם וְרַגְלֵיהֶם וְלֹא יָמוּתוּ?".

לְשִׁאלָה זֶה נִדְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וּפְרָשׁוּ בְּכֹמָה אֲפִינִים:

א. הָעֵרוּךְ (עֵרֶךְ נטל) פִּרֵּשׁ כִּי בְּזִמְנֵם רַחֲצָה זֶה הִתֵּה נַעֲשִׂית בְּאֲמָצְעוֹת כְּלִי שֶׁחֻזֵּק שְׁעוֹר רַבִּיעִית הַלּוֹג וְשִׁמּוֹ הִיָּה 'נְטִילָה'. עַל שֵׁם כְּלִי זֶה מְבָרְכִים 'עַל נְטִילַת יְדֵים'.

ב. בְּסִפְרֵי הַפְּרָדֵס לְרִשִׁי" (עֲנִינֵי נְטִילַת יְדֵים) הִבִּיא בְּשֵׁם רַב הַאי גְּאוּן, שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁאֲמָרוֹ חֻכְמִים (סוּפָה ד ב) שֶׁהַנּוֹטֵל צָרִיךְ שִׁיגְבִיָּה יָדָיו לְמַעֲלָה, וְנְטִילָה מְשַׁמְעוּתָה הִרְמָה כְּכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה סג ט): "וְיִנְטִלְסָ וְיִנְשָׂאֵם".

ג. יֵשׁ שְׁפָרְשׁוֹ שֶׁתִּקְנֶן לְבָרְךָ בְּלִשׁוֹן זֶה, כְּדִי לְהַדְגִּישׁ שְׁמַצּוֹה זֶה לֹא נִוְעָדָה לְרַחֲצָה בְּעֲלָמָא לְהַסְרַת הָאִמָּה מֵהַיִּדִים, אֲלֵא לְטַהֲרֵן וּבְכֶךָ לְהַעֲלוֹת אֶת דּוֹגְתָן, וּכְאֲמֹר נְטִילָה מְשַׁמְעוּתָה הִרְמָה (סִדּוּר אוֹצֵר הַתַּפְּלוֹת - 'עֵינֵן תַּפְּלָה').

הפסקת החשמל שהסירה איום

על כֶּךָ:

"אִם הַמְּשַׁפְּחָה הַמִּתְאַרְחַת סִפְרָה לִי שִׁלְבָתָה יֵשׁ חֲלֻשָׁה לְחִטּוֹת וּלְפִשְׁפוּשׁ בְּאֲרוֹנוֹת בְּבִתִּי זָרִים. אֲנִי מְקַפְּדָה תָּמִיד לְנַעַל וּלְהַחֲבִיא לְפָנֵי הַנְּסִיעָה כָּל דְּבַר פְּרִטִי, וְהַיּוֹם, מִרַב הַלַּחֲץ שֶׁהִיָּה פְרוּךְ בְּאֲרוֹנוֹ הַנְּסִיעָה, שִׁכַּחְתִּי לְהַחֲבִיא אֶת אוֹתוֹ מִסְמָךְ חָשׁוֹב וּפְרִטִי. כַּעַת הוּא חֲשׂוֹךְ וּפְתוּחַ לַעֲיָנִיהָ הַבּוֹלְשׁוֹת שֶׁל הַיִּלְדָה הַסְקָרְנִית".

הַחַל מֵאוֹתוֹ רָגַע לֹא יָדְעָה הַגְּבֵרַת הַנִּכְבְּדָה מִנוֹחַ לְנַפְשָׁהּ. בְּעִינֵי רוּחָה הַצִּטְרִיָּה כָּל הַעֵת תְּמוֹנוֹת שֶׁל הַיִּלְדָה פּוֹלֶשֶׁת וְנוֹבֶרֶת בְּכָל פְּנֵה מִצְנַעַת, וְהַדָּבָר טָרַד אֶת מִנוּחָתָה עַד כְּדִי כֶּךָ שֶׁלֹא הִתֵּה מִסְגָּלַת לִישׁוֹן.

ר' מִשֶּׁה חָשַׁב בְּתַחֲלָה לְנִסּוֹת וּלְהַרְגִיעַ אֶת הַחֲשֵׁשׁ. בְּעִינֵי לֹא הִיָּה בְּגִלּוֹי הַמִּסְמָךְ אֲסוּן כֹּה גָדוֹל, וּמִלְבָּד זֹאת הַחֲשֵׁשׁ הִיָּה נִרְאָה לוֹ מְגוֹם; מַדּוּעַ שֶׁתַּחֲלִיט הַיִּלְדָה לְהִצִּיץ דּוֹקָא בְּמִסְמָךְ זֶה? אוֹלָם בְּהִפְרִיז אֶת טְבִיעָה שֶׁל זִוְגָתוֹ וְאֶת מְנַאֲוֶתָה לְפְרִטִיוֹתָהּ, הוּא יָדַע כִּי הַדָּבָר רַק יוֹסִיף שָׁמֶן לְמַדּוֹרַת חֲשׂוֹתֵיהָ.

בְּמִקּוֹם זֹאת הוּא הִצִּיעַ וְהַרְגִיעַ: "הִבָּה נִתְפַּלֵּל עַל כֶּךָ. הִלֵּא אֲמוּנִים אֲנוּ עַל הַעֲבָדָה כִּי אֵין דְּבַר הַעוֹמֵד בְּפָנֵי הַתַּפְּלָה. נִתְפַּלֵּל אֲפּוֹא שֶׁלֹא הִיָּה מִשֶּׁשׁ בְּחֲשֵׁשׁ זֶה, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִמְצָא אֶת הַדָּרָךְ לְמַנֵּעַ מֵהַיִּלְדָה הַסְקָרְנִית לְהִגִּיעַ לְמִסְמָךְ שֶׁמִּחְשִׁפָּתוֹ אֶת חוֹשֵׁשָׁתָה".

וְכֵן, בְּשַׁעֲת לֵילָה מֵאַחֲרַת יָצְאוֹ ר' מִשֶּׁה זִוְגָתוֹ לְמַרְפֶּסֶת הַבֵּית שֶׁבוֹ הַתְּאָרָחוֹ וְנִשְׁאֵא תַפְּלָה לְפָנֵי הַיּוֹשֵׁב בְּמִרְוִימִים שֶׁיִּמְצִיא אֶת הַדָּרָךְ שֶׁתִּמְנַע אֶת חֲשִׁיפַת סוּדוּתֵיהֶם הַפְּרִטִיִּים לַעֲיָנֵי אוֹתָהּ יִלְדָה.

הַתַּפְּלָה פְּעָלָה אֶת שִׁלָּה כְּבֵר בְּטוֹחַ הַמִּיָּד, בְּכֶךָ שֶׁהִשְׁתַּתָּה שְׁלֹחַ וּבִשְׁחוֹן עַל הַמְּשַׁפְּחָה, וְהֵם הָיוּ בְּטוֹחִים שֶׁהִיא לֹא תִשׁוּב רִיקָם.

*

בְּמוֹצָאֵי הַשַּׁבָּת עִם סִיּוֹם הַהִבְדָּלָה צִלְצַל הַטֵּלְפוֹן הַסִּלּוּלָרִי שֶׁל רַבִּי מִשֶּׁה. עַל הַקוֹ הִיָּה יָדִידוֹ, אֲבִי הַמְּשַׁפְּחָה הַמְּחִלִּיפָה. "שְׁבוּעַת טוֹב", הוּא אֲמֹר בְּטוֹחַ שְׁמִירָתוֹ הַיָּתֵה מֵהוֹלָה בּוֹ, "הִיָּה לָכֵם גִּס שֶׁלֹא נִשְׁאָרֵם בְּבִיתְכֶם הַשַּׁבָּת". ר' מִשֶּׁה נִדְרָךְ, וְהַיָּדִיד הַסְבִּיר: "בְּשַׁבָּת לְפָנוֹת בָּקוֹר, בְּשַׁעֲת לֹא יָדוּעָה, קִפְצִי הַחֲשֵׁמֶל בְּבִיתְכֶם. מִקְנֵנוּ בְּבִית לְבֵית קוֹר, וְגִרּוּעַ מִכָּךְ - הַפְּלִטָה הַחֲשֵׁמֶלִית כְּבָתָה, וְסִיר הַחֲמִין שֶׁהִיָּה מִנֵּחַ עַל גְּבִיָּה הִיָּה כְּמַעַט קוֹר. נֶאֱלָצְנוּ לְעוֹבֵד אֶת דִּירְתְּכֶם וּלְשִׁחוֹת עַד צֹאת הַשַּׁבָּת בְּבִיתְכֶם שֶׁל מְבָרִים שְׁרַחְמוּ עֲלֵינוּ וְהִסְכִּימוּ לְאַרְחָנוּ. עַד עַכְשָׁו הֵינּוּ בְּבִיתְכֶם, וְכַעַת תִּזְרָתִי לְדִירָה כְּדִי לְקַחַת אֶת חֲפְצֵינוּ.

כְּשֶׁנִּשְׁנֵשְׁתִי לְאַרְוֵן הַחֲשֵׁמֶל וְהִרְמֵתִי אֶת הַפִּקֵּק' הַכָּל חֹזֵר לְפַעֲלָה, כְּאֵלּוֹ דְּבַר לֹא הַתְּרַחֵשׁ מִקֵּדָם לָכֵן. אֲנִי כְּשֶׁלְעֲצָמִי לֹא מִבִּין כִּיצַד יִתְּכוּ הַדָּבָר וְיִמָּה גִרָם לְחֲשֵׁמֶל 'לִפְל' דּוֹקָא בְּאֲמָצְעַת הַלֵּילָה, אֲבָל זֶה הַמִּצְוָה."

ר' מִשֶּׁה בָּקֵשׁ לְהַשְׁתַּתֵּף בְּצַעְרוֹ שֶׁל יָדִידוֹ, אֵךְ הַתְּקַשָּׁה לְעִשּׂוֹת זֹאת מִשּׁוּם שֶׁלִּבּוֹ הַתְּמַלֵּא דּוֹקָא בְּרָגִשׁוֹת שִׁמְחָה וְהוֹדָיָה לָהּ. תַּפְּלָתָם הַמְּשַׁתְּפֶת נַעֲתָה. נִכּוֹן, לֹא הִתֵּה זֶה תַּפְּלָה מִהַסּוֹג הַרְגִיל, עַל שְׂדוּכִים, בְּעִיּוֹת בְּרִיאוֹת וּכְיָצֵא בָּזָה, אֵךְ הִתֵּה זֶה תַּפְּלָה שֶׁבְּקַעָה מַעֲלִימַת הַלֵּב, וְנַעֲתָה מִיָּד עִם אֲמִיתָהּ.

הַסְפּוֹר שֶׁלְפָנֵינוּ הוֹבָא לִידֵינוּ מִפִּי הַסּוֹפֵר הַנוֹדֵעַ הַרֵב יֹאִיר וְיִנְשִׁטוֹק שְׁלִיט"א שֶׁשִּׁמַּע אוֹתוֹ מִמְּקוֹר רֹאשׁוֹן. מִפְּנֵי כְבוֹד הַבְּרִיּוֹת שֶׁנּוּ בּוֹ כְּמָה פְרִטִים, אוֹלָם הַהִתְרַחְשׁוֹת עֲצָמָה בְּעִינָה עוֹמֶדֶת, וְהַמְסָר הַמְּבַע מִמּוֹנָה - חֵד וּפִשְׁטוֹ: הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ תַּפְּלַת כָּל פֶּה. גַּם הַבְּקָשׁוֹת הָאֲטוּרוֹת בְּיוֹתֵר נִשְׁמָעוֹת עַל יָדוֹ בְּקִשְׁבּוֹ, וְנַעֲנוֹת, וּבִכַּת הַתַּפְּלָה לְשִׁנוֹת לַעֲתִים אֶת הַתְּמוּנָה בְּדָרָךְ מְפִתִּיעָה וּמְקוֹרִית בְּיוֹתֵר.

ר' מִשֶּׁה וּמִשְׁפַּחְתּוֹ מִתְּגוֹרְרִים בְּאֶחָת הָעֵרִים הַחֲרָדִית בְּמִרְכְּזֵי הָאָרֶץ, בְּרַחוּק נִכְר מִמְּשַׁפְּחָתָם הַמְּתוֹגָרֶת בְּדוּרוֹם הָאָרֶץ. כִּיּוֹן שֶׁיֵּשׁ לָהֶם יְדִידִים מִתְּגוֹרְרִים בְּדוּרוֹם הָאָרֶץ, וּמִשְׁפַּחְתָּם שֶׁל הַיִּדִידִים הַמְּרַחֲבֵת גְּרָה דּוֹקָא בְּמִרְכְּזֵי הָאָרֶץ, נוֹהֲגוֹת מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל ר' מִשֶּׁה וּמִשְׁפַּחַת הַיִּדִידִים מַפְעֵם לַפֶּעַם לְהַחֲלִיף בֵּינֵיהֶן דִּירָה; הֵלָלוּ נוֹסָעִים לְדוּרוֹם וּמְבָלִים שִׁבְת מְשַׁתְּפֶת עִם בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה הַדְּרוּמִיִּים, וְהֵלָלוּ נוֹסָעִים לְמִרְכְּזֵי שִׁבְתָּה שֶׁל אַחַד לְבָבוֹת עִם בְּנֵי הַמְּשַׁפְּחָה הַמְּתוֹגָרִים בְּמִרְכְּזֵי.

כִּיּוֹן שִׁשְׁתֵּי הַמְּשַׁפְּחוֹת מְרוֹיְחוֹת מִהַתְּחַלּוּפָה, בְּבִחִינַת זֶה נִהְיָה וְזֶה נִהְיָה, הַמְּשִׁיךְ הַהִסְדֵּר הַמְּדַבֵּר בְּמִשְׁךָ כְּמָה שְׁנִים בְּהַחֲלָה יִתְרָה. וְאֵף אִם מַפְעֵם לַפֶּעַם הַתְּרַחֲשׁוֹ תַקְלוֹת כְּאֵלּוֹ וְאֲחֵרִים, נִשְׁכַּח הַדָּבָר וְנִסְלַח תּוֹךְ זִמְנֵי קָצֵר.

פְּרִט קָטַן הַעִיב תָּמִיד עַל מִנוּחַת נַפְשָׁה שֶׁל זִוְגָתוֹ שֶׁל ר' מִשֶּׁה בְּאוֹתוֹ שִׁבְתוֹת מְדִבְרוֹת; אַחַת מִבְּנוֹתֵיהָ שֶׁל הַמְּשַׁפְּחָה שֶׁכְּנֵגַד, סִבְלָה מִמָּה שֶׁנִּתְּן לְכָנוֹת בְּלִשׁוֹן מַעֲדָנָה: 'סְקָרְנוֹת יִתְרָה'. וְכֵן, בְּכָל שִׁבְתָּה שֶׁכְּזֹו הָיוּ נוֹתֵרוֹת 'מְזִכְרוֹת' קְטַנוֹת בְּתוֹךְ הָאֲרוֹנוֹת, אוֹת לָכֶךָ שֶׁגַם הַפֶּעַם לֹא שִׁלָּה הַיִּלְדָה עַל יָצֵר סְקָרְנוֹתָהּ.

אִם הַמְּשַׁפְּחָה הַמִּתְאַרְחַת הִתֵּה מוֹדַעַת לְבָעִיָּה, וְהִיא סִפְרָה עֲלֶיהָ בְּגִלּוֹי לֵב לְבַעֲלַת הַבֵּית. הִיא הוֹסִיפָה שֶׁמִּבְחִינָהּ הַמִּצְוָאוֹת כְּמַעַט בְּלִתִּי נִשְׁלֹט, וְלִמְרוֹת נְסִיוֹנוֹתֵיהָ לְמַנֵּעַ זֹאת, תָּמִיד מוֹצֵאת הַיִּלְדָה דָּרָךְ יִצִּירִית לְמַלֵּא אֶת יָצֵר סְקָרְנוֹתָהּ, וְהַדָּבָר הַיִּחִיד שֶׁנוֹתֵר לְאִמָּה הוּא לְהַזְהִיר עַל כֶּךָ מֵרֹאשׁ.

זִוְגָתוֹ שֶׁל ר' מִשֶּׁה הִתֵּה רִגִּישָׁה לְפְרִטִיוֹתָהּ בְּאִפְסוֹ מִיָּחָד, וְהַמִּידַע שֶׁנִּגְלָה לְאִזְנֵיהָ צָרָה לָהּ מֵאֵד. אִמָּה שֶׁל הַיִּלְדָה הַצִּיָּעָה לָהּ פְתוּחוֹ פִּשְׁטוֹ - הַסְתַּתֵּת הַחֲפָצִים וְהַמְסַמְכִים הַרְגִישִׁים מִבְּעוֹד מוֹעֵד בְּאֲרוֹן נְעוּל, וְהִיא אֲכֵן הַשְׁתַּדְּלָה תָּמִיד לְשִׁים אֶת הַפְתָּרוֹן.

וְכֵן הִיָּה בְּאוֹתָהּ שִׁבְתָּה שֶׁעַל אוֹדוּתֵיהָ נִסַּב סְפָרָנוּ: מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל ר' מִשֶּׁה קִבְּלָה הַזְמָנָה מִמְּשַׁפְּחָתָם הַדְּרוּמִיִּים. מִשְׁנַעֲנוֹ הַתְּקַשֵּׁר לְחַבְרוֹ וְשִׁאֵל אִם אוֹתוֹ לְהַחֲלִיף עִם דִּירָה. הוּא שָׁמַע לְשִׁמַּע תְּשׁוּבָה חַיִּיבִית וְאִפְלוּ לְהִתְבַּר. מִסְתַּבֵּר כִּי שִׁבְתָּה זֶה הִתֵּה חֲשׁוּבָה בְּיוֹתֵר בְּקִלְהָה שֶׁאֵלֶיהָ הֵם מִשְׁתַּיְכִים, וְהֵם שִׁמְחוּ עַל הַהִזְדַּמְנוֹת שֶׁנִּקְרָתָה בְּפִגְיָהם לְהַשְׁתַּתֵּף בָּהּ.

הַהֲכָנוֹת לְשִׁבְתָּה יָצְאוּ לְדָרָךְ. גַּם הַפֶּעַם, כְּהַרְגָּלָה, הַתְּכוּנָה זִוְגָתוֹ שֶׁל ר' מִשֶּׁה מִבְּעוֹד מוֹעֵד, אֲלֵא שֶׁבְּלִיל שִׁבְתָּה תּוֹךְ כְּדִי הַסְעָדָה הַמְּשַׁפְּחָתִית, הִיא נִזְכָּרָה לְפַת